

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimite tot felul de scrisori, cereri și bani. Pot aci să primesc anunțuri cu prețurile cele mai moderate.

Un număr 10 filleri.

ADEVERUL

ABONAMENTUL:
Pentru Austro-Ungaria:
Pe 1 an — 4 coroane
Pe 1/2 an — 2 coroane
Pe un 1/4 an — 1 coroană
Pentru strălinate:
Pe 1 an — 6 coroane
Pentru America:
Pe 1 an — 2 dolari

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

Foale pentru poporul muncitor român.

Redactată de un comitet.

Apare în fiecare Vineri.

Nimic cinstit...

Numai viclenie de vulpe aduce Lukács.

Suntem dar acum în măsură să știm cu ce anume a voit noul ministru-președinte, Lukács, să ferească țara. Cu aceleași leacuri ca și doftorul scos din funcție, Khuen-Hedervary.

Numai că Lukács, mai șiret, ca să arete că el e doftor mai mare, că se pricepe la toate bolile, de care suferă biata națiune — oferă aceleași leacuri, însă în zeci de sticlute diferite, cu alte hărțiute și cu alte denumiri. Popoarele Ungariei și partidele obstrucționiste și democratice cer — un singur mijloc de alinare a suferințelor, o singură reformă de îmbunare a stărilor sociale politice: votul universal, de o potrivă pentru toți, direct, secret și pe comune.

Și taică Lukács, se grăbește să liniștească pe toți, surizând: Păi, și eu mă declar pentru același mijloc, pentru același vot universal. Numai că așa un leac trebuie dat bolnavului cu lingurița, la depărtări de timp mai mari, că altfel nu-i priește bine. Și clipind din ochi, tremurând cu mâinile și cu capul, misterios și tainic, se apropie de câțiva reprezentanți devotați ai poporului, și-i arată triumfător următoarea rețetă:

„Proiectul de vot universal îl împart în cinci categorii principale și zece categorii secundare. În cea dintâi categorie vor fi cuprinși vechii alegători, cu limita de vârstă de 20 de ani. În categoria a doua toți acei dela 24 de ani în sus, cari au sfârșit școalele medii. În categoria a treia, aceia cari au împlinit 30 de ani și cari au isprăvit șase clase elementare. În categoria a patra vor intra toți acei, cari au locuit timp de un an în aceeași localitate, cari au 5—10 jugăre de pământ, cari plătesc 10—20 coroane dare de stat, cari plătesc 20—30 coroane dare de casă, cari sunt meseriași, comercianți. În categoria a cincia vor figura toți analfabetii, cari au 10—20 jugăre de pământ ori plătesc cel puțin 30 coroane dare directă de stat.“

Precum se vede o întreagă zăpăceală de categorii și subcategorii, de condiții de vârstă, de cultură, de dare, de proprietate, așadară un cens general, ascuns sau pe față. Vorba noastră un leac de babă bătrână împărțit în zeci de sticlute cu zeci de hărțiute.

Dr. Lukács ar mai vrea ca toată lumea să fie mulțumită cu rețeta ce o recomandă, și se miră și se indignează când vede că partidul justhist respinge propunerile sale, și că e întimpinat cu un imens hohot de râs de cătră acei cari cer drepturi neprecuțite pentru popor.

— Cum? Vă bateți joc de bunele mele intențiuni, de prudenta mea, de știința mea?.. întrebă Lukács. Și i-se răspunde în cor:

— Nu de știința ta rădem — ci de viclenia, cu care vrei să ne ademenești, de prefăcătoria ta de șarlatan politic, care la noi nu mai are trecere. Ți-am rupt masca, și acum lumea poate vedea, că 'n dosul mutrei tale de Lukács, se ascunde voința și porunca grofilor Khuen-Tisza, că 'n dosul proiectului tău de vot universal, se descopere același sistem electoral de azi, care asigură mai departe stăpânirea oligarhiei în țară. Nimic cinstit nu-i în tine, ci numai viclesug, apucături demagogice și de corupție.

Cu o neobrăzare uimitoare foile în serviciul ministrului-președinte, mai găsesc cu cale să-l dojenească aspru pe Juliu Justh, că ține cu atâta îndărătnicie și tenacitate la punctul său de vedere: Un vot universal larg și cinstit. Il învinuiesc, că nu încheie târgul cu Lukács, că nu lasă mai ieftin, că nu trădează interesele democrației.

Iată dar până la ce decădere morală a ajuns presa și politica guvernamentală. Să meargă până într'acolo încât să facă reproșuri unui băbat politic, fiind-că e cinstit, fiind-că nu trafichează cu idealul său, fiind-că nu jertfește interesele poporului de dragul intereselor unui pumn de grofi și domni.

Rușine, de trei ori rușine.

Viața politică și socială.

IN ȚARĂ.

Unguri, Slovaci, Nemți, Sârbi, uniți pentru democrație.

Partidul național slovac a conchemat o adunare populară în comuna Petrovaț pe a doua zi de Rusalii, în interesul votului universal, egal, direct și secret.

Va lua parte pe lângă partidele naționale ale sârbilor și nemților și populața maghiară din comună. Afară de aceștia a fost invitată și liga votului universal, care va fi reprezentată prin profesorul universitar dl Jazi Oskar. D-sa va vorbi în limba maghiară și germană, Hodja Milan și Pavel Blaho în limba slovacă, Stefan Nicolics va vorbi în limba sârbească iar Leon Krimling, președintele partidului național german din Biserica-Albă va refera în limba germană. Deci adunarea aceasta e dovada înfrățirii, a unirei popoarelor pentru întronarea democrației, a solidarității în lupta contra oligarhiei.

Partidul național român însă nu va fi reprezentat. Pe semne că doarme, se odihnește, după munca mare, depusă, de a face pace la Arad, și de a restabili cu desăvârșire spiritul conservator-reacționar în partidul național român.

Acum sunt liniștiți, mulțumiți, elementele de căpătuială din partid sunt împăcate, iar conducătorii așteaptă numai momentul priincios, ca să urmeze pilda lui Mangra. Că Lukács prim-ministrul, proiectează o reformă a votului universal, prin care poporul românesc e furat, pungășit în drepturile politice, mai mult ca ori-care altul, prin faptul, că nu e așa de industrializat, — ce le pasă lor de asta, lasă să fie pungășit. Nu vor ei drepturi pentru poporul român ci le trebuie drepturi și bun trai numai pentru ei.

Unde sunteți voi Scotus Viator, bătrâne Björnson, ca să vedeți la ce șarlatani politici le-ați luat apărarea?

FOIȘOARA ADEVERULUI.

Ce să-i faci?...

De K. Fr. Verona.

Ci-că 'n lume-i dreptate.
Pentru toți și pentru toate, —
O dreptate scrisă 'n lege,
Ce menită-i să deslege

Tot ce-i rău

De... o fi, eu nu zic ba;
Dar se vede că și ea
Fost-a 'nchisă de cei mari
Numai pentru ghinărari

Ori mai știu eu!

Pe la noi, ferit'a sfântul,
Să mai calce ea pământul:
De-s flămând, cine mă crede?
De-s nedreptățit... mă vede

Dumnezeul...

Privighitoarea.

— Schiță. —

— Ce ai, nene Iorgule? Parcă ai fi su-

— E!...

— Ba nu zău, ți-s'a întâmplat ceva?

— Mi-s'a întâmplat o ticăloșie... Nici nu știu cum să-ți spu... Știi că prin fundul curții mele trece iazul, iazul morilor. Când n'am ce face, dau cu undița la pește. Am acolo în stânga scării (c'am făcut o scară pentru scaldat) o adâncătură, în care arunc în toate serile câte o bucată de mămăligă, ori câte un pumn de grâu fiert: nadă la pește... Și une-ori când apa merie, mai ales acum primăvara, se dă bine și prin... nu cine știe ce pești mari, dar în sfârșit: celeni, mrenee... Am prins de multe-ori și mai măricei, așa, cât un cuțit de casă obicinuit... Tu nu ești pescar! n'ai dat undița niciodată... E plăcut... La mine, acolo, e frumos de tot: o umbră deasă și răcoroasă, și apa aia care curge lin printre sălcii pletoase... Să vii odată să vezi... Acum, eu am undițe sistematice, de se strâng, se fac baston, dar aici în iaz nu le întrebuițez, că prea sunt lungi. Iau câte o nua de alun, îi pui ată, plumb și cârlig și gata; iar când plec de acolo, înfășor așa pe nua și o bag într'un tufș, de rîchită. În tufșurile astea și în sălcie

de pe marginea iazului vin privighitori și cântă toată noaptea...

Foarte de multe-ori, când stau liniștit la pescuit vin săracele până lângă mine, aproape de tot, să le prinzi cu mâna, parcă ar fi oarbe: umblă după ouă de furnici și după râme... Ce e azi? Joi. Alaltă seară Marți, a venit pe la noi căpitanul Delescu cu nevastă-sa și am stat cu toții în pridvor să le ascultăm. Nu cânta una, cântau zece, cincisprezece; răsuna tot zăvoiu!

Și cum era o lună ca ziua și mirosea liliacul... am petrecut o seară... să-l întreb pe el... Mai ales una, chiar în grădina la mine, într'o salcie pletoasă cânta... doamne, dumnezeule!... De câte ori începă, făcea într'un fel nou.

Încă Victorița, nevasta căpitanului, luase un condeiu, să însemne cu vorbe toate folurile de suneto pe care le scotea. Uneori făcea: fi, fi, fi, tiha, tiha, tiha! chiau! chiau! elings!... iar când isprăvea într'o cascadă de triluri, zău dacă nu-ți venia s'o aplauzi ca pe o primadonă... Și din crivină îi răspundeau altele și altele... Frumousă seară am petrecut, n'am s'o uit nici odată!

Tratative fără succes.

Ședințele Camerei au fost amânate pentru o săptămână, ca prim-ministrul Lukács să poată în liniște pertracta cu justiții pentru restabilirea vieții normale în parlament și pentru a ajunge la o înțelegere în ce privește votul universal. De trei ori s'au întrunit Lukács și Justh și după lungi tratative, ele s'au întrerupt — fiindcă — precum arătăm în articolul nostru prim — proiectul de reformă electorală, prezentat de Lukács lui Justh — nu poate fi acceptat de acesta din urmă, deoarece e o pocitanie de vot universal — iar nu un vot universal larg și cinstit.

Pace dar nu s'a făcut. Parlamentul ține iar ședință azi Vineri, iar mâne la ordinea de zi va fi reforma militară, la care justiții vor răspunde cu obstrucție. În unele cercuri politice se crede în reluarea tratativelor — de nu va urma, disolvarea parlamentului.

IN STRĂINĂTATE.

Sărbătorirea D-rului Racovski în România.

Revocarea decretului de expulzare a frunțașului social-democrației române, dr. Racovski, recunoașterea sa ca cetățean român și reînceperea activității sale socialiste în România — a dat prilej muncitorimei din București la o mișcătoare manifestație de simpatie pentru scumpul tovarăș revenit dintr'o lungă pribegie. În marea sală Oppler, partidul social-democrat român a dat un banchet în cinstea lui Racovski, la care banchet au luat parte peste 2000 de muncitori, precum și un mare număr de intelectuali, teoreticianul social-democrației române, Dobrogeanu Gherea, ziariști, publiciști, etc. Dăm mai jos cuvântul unui distins avocat român, C. G. Costa-Foru, care a luat parte la banchet, și care deși nu e socialist, a luptat pentru triumful dreptății d-rului Racovski. Iată cum descrie această sărbătoare :

„Frumos, înălțător spectacol, care niciodată nu mi-se va șterge din minte! O familie, o prea numeroasă familie, — mii de oameni, în dosul cărora alte multe mii, — care sărbătorește cu o înfocare nespūsă, cu o dragoste nebună, pe iubitul tuturor, reînțors în sinul familiei, după îndelungă lipsire, după dureroase întâmplări. Această familie, se mândrește cu cugetul său, că în urma silințelor și stăruințelor sale, a izbutit a readuce în mijlocul ei pe fiul nedreptățit, pis-muit și prigonit de invidioși și de vrășmași. Se simte tare acum muncitorimea bucureșteană, căci și-a încercat puterile de luptă, a ținut piept și-a învins. Acum a prins în-

credere și se simte cu atât mai puternică cu cât are pe acela cărui îi dă toată credința și toată dragostea, precum și sarcina d'a hotări asupra intereselor sale. Și dr. Racovski e vrednic de însărcinarea ce i-se dă. E inteligent și energic, cult și activ, sincer și cumpătat. Are toate însușirile trebuincioase și pe deasupra mai e și foarte simpatie. Își va îndeplini deci datoria către credincioșii săi fără șovăire și fără popas. Vorbirea lui, deși nu curge lină, deși dulceața graiului românesc este în cântă înăspriță cu accentul transdunărean, are totuși un farmec particular. Înălțarea ideilor și desfășurarea lor e de-o logică înpecabilă, cuvintele îi sunt de toți înțelese, și impresia deplinei sincerități ce la lasă, pătrunde auditorul său de o convingere, care la ocazie, poate fi împinsă până la fanatism“.

Și cel mai distins poet și prozator al României, D. Anghel, care cu pana lui măiastră a luat apărarea D-rului Racovski, descrie în mod foarte avântat manifestația de simpatie a muncitorimei pentru d-rul Rakovski. Iată câteva din impresiile sale :

„Veseli de izbânda acestei zile frumoase așa cum știu să fie veseli numai muncitorii cari își câștigă dreptul la viață prin cotidiană energie ce-o cheltuesc, muncind în fabrici și uzine, în fundul obscurilor ateliere, pe înaltul povârnilor coperișuri ori pe fața mult răbdătorului pământ, mânduind acul ori târnăcopul, alegând slova, care trebuie în cutioarele lui Gutenberg, ori smulgând măselele stricate din gura celor prea îmbuibăți, tăetori de scumpe mătăsuri pentru nobilele trupuri ce se vor drapa cu ele, mânduitorii de brice ori de foarfece, robii condeiului ori ai ideiei, Sisifii eternelor știri senzaționale ce trebuie să le urce de-alungul coloanelor, cu toții cuprinseră de cu vreme imensul Hall și, cu licăriri în ochii ce priveau cu dragoste la cel ce rătăcise vreme de cinci ani de zile prin țări străine, își luaseră locurile în jurul meselor, serbând cina cea de taină.

Nu era tumultul gloatelor nedisciplinate, nu se ridica exuberanța celor ce sărbătoresc lucruri vane, nu se împrăstia veselia celor mulțumiți de sine pentru o fericire egoistă; ci evlaviază celor ce comunează pentru o conștientă idee, forța liniștită a celor ce și-au lăsat odată cu instrumentele ce le dă hrana, gestul imperios și brutal al muncii, și nu mai știu să-și ridice mâinile și bătătoritele palme decât pentru gestul aplauzelor.

Modest și simpatie ca totdeauna, cel sărbătorit nu făcea pată, nu plastrona, nu se evidențiază; ci era și el ca un val în norodul acesta de valuri, un ins mai mult în atâtea mulțime, un suflet bun pierdut între atâtea suflete, o energie conștientă între atâtea energii.

Și ne întrebam cu toții, — dacă o fi adevărat că toate viețuitoarele de pe pământ se trag dintr'o tulpină și că s'au deosebit unele de altele, numai silite de împrejurările deosebite prin care au trecut, — ce fel de împrejurări au fost alea, care au putut silii privighitoarea să cânte așa, iar cârsteiul bunăoară să hârâie, ca un ciasornic de buzunar când îl întorci? Mare taină! El.. Pe la douăsprezece ne-au plecat mosafirii, iar nevasta căpitanului, după ce ne-a zis nouă „bună seară“, a făcut bezele în spre salcia pletoasă, strigând: „la revedere, puică, pe mâne seară!“

Și au venit și aseară; dar în salcie nu mai cânta priveghetoarea... Se auzea în zăvoiu, dincolo, peste iaz, o mulțime; aici însă nu... Ne gândeam că poate și-a găsit soția și s'o fi dus după ea în zăvoiu; și ne sileam s'o recunoaștem de pe cântec; dar, ori că era prea departe și nu puteam deosebi toate sunetele, ori că nu cântă toate la fel; dar lucru hotărât. lipsea un sunet; n'auzeam pe nici una făcând: clings! clings! Asta nu-l auzeam și să vezi do ce... Azi dimineață, neavând treabă, mă scobor la

gârlă. Lăsasem în ajun undița acolo într'un tufiș... O caut; nimic. Zic: să știi că mi-a furat-o cineva. Când mă uit mai bine, o văz mai departe pe jos.

Dau s'o ridic: așa deșirată de pe băț și 'neurcată richită. Mă iau după fir și ce să văz? Parcă și acum mi-se sfășie inima... Lăsasem rama în cârligul undiței și biata privighitoare, după de mâncare, a înghițit cârligul.. Sărăcuța! cât trebuie să se fi sbătut, cât trebuie să se fi chinuit!.. Acuma stă moartă, cu aripile întinse; iar pe ochișorii ei, ca două mărgele negre, năpădiseră furnicile... Pre legea mea! Sunt așa întâmplări absurde. care-ți turbură mintea, îți zdruncină credința... Auzi dumneata moarte: cu cârligul înfipt în gusulă aia, care scotea sunetele ale dumnezești! Auzi dumneata, cum am răsplătit eu păsărica aia nevinovată, pentrucă ne desfătase cu viersul ei! Când mă gândesc, îmi vine nebunie; dar știi, nebunie!.. Ah! ochișorii aia negrii pe care năpădiseră furnicile!

Ioan Al. Brătescu-Voinești.

Dela el către mulțime îmi rătăceau ochii precum și dela mulțime spre el, și văzând atâtea iubire, atâtea admirație, am înțeles ce însemnează să te sacrifici unei idei și să lupți pentru un ideal cu prețul ori-cărui sacrificii“.

Și ziua de 1 Maiu a fost sărbătorită cu un deosebit elan în toată România. Dela reînvierea socialismului în această țară, nu s'a văzut la București o manifestație mai grandioasă.

Politia în parlamentul prusiac.

Domnii sunt pretutindeni aceiași: țifnoși, grandomani, închipuiți și provocatori. Aceasta ne-o arată și cazul scandalos petrecut în Camera prusiacă, zilele trecute. Deputatul socialist Borchard, fiindcă a întrerupt pe un deputat nu din locul său, ci dintr'un colț de sală, a fost chemat la ordine de nătângul președinte al Camerei. Și fiindcă Borchard n'a vrut să se supuie poruncei președintelui, a fost scos și îmbrăncit din sală de către polițiști, din ordinul aristocratului președinte și cu aprobarea domnilor deputați de teapa sa. Fapta aceasta ordinară, ca un deputat să fie scos în brânci — ca un simplu vagabond — de poliție — a provocat mare indignare în toate cercurile cu dreaptă judecată. La Berlin s'au ținut zeci de întruniri, arătându-se că numai regimul electoral din Prusia tot atât de păcătos ca și cel din Ungaria — poartă vina pentru astfel de obrăznicii ale domnilor față de deputații muncitorimei. S'a demonstrat pentru votul universal.

Războiul provoacă foamete în Italia.

Lipsa de muncă în Italia survenită în urma restrângerei activității industriale, ia proporții îngrijitoare în întreaga țară. În provinciile de sus, în Aquila în deosebi, guvernul a fost nevoit să ia măsuri spre a preîntimpina izbucnirea unei foamete. Efectele crizei industriale se resimt și în alte provincii, dar mai ales în Lombardia. La Milano numărul muncitorilor fără de lucru a sporit la 30.000.

Astea sunt urmările războiului, căci zecile de mii de soldați ce-au pornit la măcel, în Tripolitania, înainte vreme ca locuitori ai Italiei — au contribuit cu banul lor, la bunul mers al comerțului și industriei — căci 100.000 de persoane au doară atâtea trebuințe de vestimente, de hrană, etc. Ori plecarea lor din țară e resimțită de comerț și industrie, cari pierd atâtea cumpărători, marfa rămâne nevândută și de aceea nu se mai dă de lucru la mii de muncitori, pe cari îi amenință astfel foametea. Să nu se zică, că războiul e o pacoste și un blăstăm pentru omenire?

Ocnarii englezi amenință cu o nouă grevă.

Legea salariului minim, care după cum se știe, a pus capăt uriașei greve a muncitorilor din Anglia — se poate cu greu aplica acum. Legea aceasta prevede crearea unei comisii compuse dintr'un reprezentant al guvernului, dintr'un lucrător și un patron. S'a dovedit însă că n'ceea mai mare parte, reprezentantul guvernului ține cu patronul și nu cu lucrătorii, de aceia hotărârile comisiei sunt mai totdeauna în paguba lucrătorilor. Așa de pildă în districtul Waller de Sud, reprezentantul patronilor și cel al lucrătorilor, neputându-se înțelege asupra minimului de salariu, lordul Aldwin, reprezentantul guvernului l'a fixat atunci la 4 schilingi, adecă cât doreau patronii. Lucrătorii mineri însă, cari pretind 5 schilingi — s'au declarat nemulțumiți și vor trimete o deputație la primul-ministru spre a-i arăta părținirea comisiei.

În caz când deputațiunea nu va obține un rezultat multumitor — minerii vor declara din nou greva.

Poetul și societatea de astăzi.

De sigur va fi frumoasă ziua, în care soarele libertății va încălzi pământul, mai bine de cât toți luceferii aristocrației. O nouă specie va înflori ferice, purcesă din îmbrățișări libere, nu din căsătorii silite, supuse controlului vămilor spirituale. Omul, născându-se liber, va aduce cu sine în lume, simțiri și cugetări libere, pe cari noi, aceștia născuți sclavi, nici nu le întrevedem.

*

Un poet a zis cândva, că primul rege a fost un soldat norocos. Mai curând putem zice despre fondatorul dinastiei financiare de azi, ce-i drept într'un mod prozaic, cum că primul bancher a fost un bandit norocos. În starea decăzută de azi, nu se poate pune temei decât pe tinerime, care, aprinsă de o suflare mai caldă, pornită din cărțile vechi, simte pururea arzând o flacără în inima ei. Tinerimea e mai desinteresată în idei și simțiri, ea cugetă și simte mai adânc adevărul, făcând la nevoie afirmări îndrăznețe, pentru a trece la fapte. Bătrânii, din potrivă, sunt mai egoiști și mult mai grei la minte. Ei se gândesc mai mult la interesele capitalului lor decât la interesele omenirii, și plutesc liniștiți în luntrea lor, prin noroiul vieții, fără a se sinchisi cătuși de puțin de marinarul, care se luptă cu furia valurilor, în largul mării. Ei se târăsc cu o neînfrântă stăruință, către înaltele posturi publice, sau tind la președinția cluburilor, iar eroilor, cari se aruncă prin vijelie spre țărnul gloriei, ei întorc spatele. Uneori povestesc cum că în tinerețele lor, erau adesea să spargă zidul cu capul, dar mai apoi s'au împăcat cu zidul, pentru că reprezentă absolutul, care are rațiunea de a fi, deoarece ce reprezintă legea, care trebuie să fie privită ca ceva absolut, neînfrânt, ne-strămutat, mai mult de cât rațional. Acești renegați, cari voiesc să ne conducă pe cale filosofică, la o robie mai dulce, nu sunt de loc mai demni de stimă decât acei perduți, cari în apărarea despotismului, nu se sprijinesc de loc pe rațiune, ci socotește despotismul ca un drept tradițional, istoric, cu care oamenii s'au obicinuit, puțin câte puțin, mereu în cursul vremii. ca o urmare autentică, legală și necontestată.

H. Heine.

O nouă iobăgie.

Din Valea Bradului primim o mișcătoare scrisoare dela un țăran năcăjit, o scrisoare din care respiră toată jalea, toată durerea unei țărâni robite, apăsate, stoarsă de muncă și de biruri, mereu pedepsită, mereu aruncată în temniță de gustul unor funcționari mizerabili, cari ca adevărate *lipitori ale satelor*, sug tot sângele, toată măduva oropsitului popor.

Acolo, în ținutul Bradului, izbucnit-au cele mai vestite revolte, acolo durerea de multe ori înăbușită s'a revărsat în aprige răzmerițe, acolo în dese rânduri țărânierea s'a ridicat ca să se lepede de lanțuri și de robia de veacuri. Și tot de acolo ne vine acum vestea unei hotărâri de organizare socialiste, ca împotrivirea economilor să aibă mai multă izbândă. Dăm aici câteva părți din epistola primită:

Stimate Domnule Redactor. Iată, cu T. G. din Valea Bradului am primit foaia dvoastră „Adevărul” și tare ne-a plăcut. Noi cu toată inima am vrea să ne facem socialiști. De aceea faceți bine și veniți careva aicea, sau scrieți-ne ce să facem, cum să ținem adunări. Trimiteti-ne o carte de legi, în românește, ca să știm și noi ce este scris în lege, și cum trebuie să ne apărăm de rău, căci cu dreptul în mână, te mănăcă Domnii și judecătorii de viu, — câte globi și pedepse pun domnii pe noi, fiind-că nu putem câștiga atâta cât le trebuie lor, ne duc cu

jandarmii la pușcărie, ne iau vitele și hainele de prin casă.

Să vedeți apoi ce face Solgăbirăul din Brad cu oamenii pentru pădurea satului. Dacă merge omul sărac și-și taie o rudă de lemne din pădurea satului, gornicul îl părește la solgăbirău și-l pedepsește la câte 5—6 zile de robie și 30 cor. amendă. Așa, că 'n toată ziua sunt 20 până la 70 de oameni în temniță. Iată și eu am fost părât de un nebun de gornic, fără nici o vină, și m'au judecat să fac trei zile temniță și să plătesc 31 cor. și 80 fil. amendă. Am plătit până acum 20 de coroane și banii i-a mâncat un scriitor de notar.

Iată pentru cine muncim, pentru cine facem robie. Nu-i asta o nouă iobăgie?...

Așa se întreabă inimosul și îndureratul frate de țăran. Și mintea lui simplă și înțelegătoare, judecă și ajunge la convingerea, că trebuie să fie o cale de mântuire. A citit și auzit numai puțin despre ideile socializmului. Și l'a și cuprins un dor să cunoască de aproape învățătura asta nouă, crezul ăsta nou, care însuflă puteri de luptă în lumea muncitoare dela orașe și sate. Și țăranul acesta voește să ne fie tovarăș, și ne cere sprijin.

Pentru noi aceasta e o bucurie și o mângâiere. Și vom lucra în consecință.

FRIEDERIC ENGELS.

Din istoria socialismului în Germania.

(Fiind-că Germania stă în fruntea țărilor europene în ce privește dezvoltarea socialismului, având cele mai puternice, mai numeroase organizațiuni muncitorești și dispunând de cea mai mare forță politică: 4 milioane de voturi socialiste și 110 deputați în parlament. — credem că e interesant să publicăm aici un studiu asupra începuturilor socialismului în Germania — studiu datorit marelui socialist Engels, care împreună cu Marx prin „Manifestul lor comunist” au pus bazele socialismului științific.)

I

Socialismul german a intrat în scenă încă înainte de 1848. Erau atunci două curente deosebite. O mișcare între muncitori, asemănătoare cu mișcarea muncitoare, comunistă, franceză, una din fazele acestei mișcări a fost comunismul utopic al lui Weitling; o mișcare teoretică, eșită din schimbarea filosofiei lui Hegel, asta are chiar dela început în frunte numele lui Marx. *Manifestul comunist* din 1848 a eșit din contopirea acestor două curente, contopire ce s'a săvârșit și făcut vecinică în focul revoluției, la care toți, muncitori și filosofi, au luat parte punându-și viața în primejdie.

După înfrângerea revoluției europene în 1849, socialismul era nevoit în Germania să-și urmeze lucrarea în taină. Tocmai în 1862 Lassale, care fusese în aceiaș școală cu Marx, ridică din nou steagul socialismului. Dar acest socialism, nu mai era socialismul îndrăzneț al „Manifestului”: Lassale cere în interesul clasei muncitoare societăți cooperativă, sprijinite pe creditul statului. Prin urmare era programul muncitorilor din Paris, aplicat înainte de 1848 la „Naționalul” lui Marrast, era programul de *republicani curăț* în privirea „organizării muncii” cerută de Louis Blanc. Socialismul lui Lassale, precum vedem, era foarte modest. Cu toate acestea, prin arătarea lui pe scenă, începe a doua fază a socialismului în Germania, căci talentul, focul, energia neînfrântă a lui Lassale, izbutiră să întemeieze o mișcare muncitorească, cu care se leagă prin legături de prietenie sau de dușmănie, tot ce a mișcat timp de zece ani proletariatului german.

Într'adevăr *lassalianismul* singur, putea el să îndestuleze aspirațiile socialiste ale nației, care produsese *Manifestul*? Era peste putință. De aceea, mai ales prin sânguința lui Liebknecht și a lui Bebel, s'a format curând un partid de muncitori, care a proclamat sus și tare principiile din 1848. Apoi

în 1867, trei ani după moartea lui Lassale ieși *Capitalul* lui Marx. Dela această zi începe căderea lassalianismului specific. Teoriile din „Capital” se făcură din ce în ce mai mult proprietatea comună a tuturor socialiștilor germani, atât a lassalienilor cât și a protivnicilor lor. De multe-ori grupe întregi de lassalieni au trecut până la unul și pe față la partidul cel nou al lui Bebel și Liebknecht, partid numit al celor dela Eisenach. De vreme ce acest partid creștia necontentit se făcu mare dușmănie între lassaliști și eisenachiști, ajunseră de se bătură cu ciomăgile tocmăi atunci când nu mai era vre-o neînțelegere în fond între dâșii, ba chiar nu era deosebire nici de principii, nici de argumente și nici măcar de mijloace de luptă.

Atunci întâmplându-se să fie în parlament deputați din amândouă fracțiile socialiste, li-s'a impus neapărat să meargă împreună.

În față cu deputații burghezi, s'a văzut lămurit, că dușmănia lor e caraghioasă. Așa nu mai era chip să meargă înainte. Atunci în 1875, se făcu contopirea și de atunci a încetat ori-ce neînțelegere între vechii dușmani. Iar dacă ar fi fost vre-o pricină de desbinare, Bismarck, cancelarul (prim-ministru) al germaniei a fost așa de bun și s'a însărcinat a o face peste putință, făcând la 1876 legea împotriva socialiștilor.

Loviturile prigonirei au făcut din Lassaliști și Eisenachiști un singur partid, nedeosebindu-se întru nimic, membrii ei între dâșii. Astăzi partidul publică o ediție oficială a scrierilor lui Lassale și totodată, cu ajutoru foștilor lassaliști, șterge din program cele din urmă rămășițe de lassalianism propriu zis.

(Va urma.)

Câteva păreri

asupra organizației muncitorilor români.

De câțiva ani încoace în gazetele noastre bilunare „Adevărul” și „Glasul Poporului” s'au lansat mai multe apeluri către tovarășii, așa ziși, conștienți, ca să-și facă datorința de social-democrați, să adune abonienți noi pentru gazetele noastre, să țină conferențe prin toate orașele și comunele mai mari locuite de muncitori români exploatați etc. etc. Foarte bine. Apelurile s'au cetit însă tovarășii, după părerea mea, partea cea mai mare, atât din provincie, cât și Capitală au dat uitării aceste datorințe s'au dat *pradă somnolenței* după cum zice și tovarășul Ciser în articolul său sub titlul „Rolul secțiunilor”.

*

Părerea și îndemnul meu, în ce privește tactica noastră ar fi, ca de-acum înainte, când ne stă gazeta săptămânală la dispoziție, atât cei din provincie, cât și cei din capitală, să desfășure o activitate mult mai rodnică, așa după cum o pretinde dela noi *teoriile și practica social-democrației*.

Știm bine cu toții, că în Ungaria avem destui muncitori români exploatați, pe la fabrici, comerț și păduri, peste 100 de mii. Aceștia au nevoie de *învățători, de organizatori*. Fără aceștia ei nici-odată nu vor putea intra în organizațiile mari de clasă. Când o știm aceasta, este de datorința fii-căruia să laso nepăsarea la o parte, și să ne împărșțiem pentru 2—3 ani prin toate orașele pentru a organiza în sindicate pe exploatații muncitori români.

Trebuie să cosim toate buruionile veninoase din sufletul poporului român urgisit, în care s'a sămănat ura, pisma, frica și lășitate de „*conducătorii naționaliști gheștari*.”

S'avem în vedere, în lupta măreață orașole: Arad, Timișoara, Lugoj, Caransebeș, Brașov, Făgăraș, Cluj, Sibiu. Alba-Julia, Turda, Beiuș și cuibul întunecului: Oradea-mare.

În aceste orașe trebuie concentrați tovarășii conștienți de chemarea lor. În capitală au făcut școală un număr destul de însemnat de tovarășii. Datorința cea mai arzătoare ar fi

pentru fie-care, dacă simte că-i arde în suflet focul luptei de desrobire să se jertfească 1—3 ani pentru ideal și să se stabilizească prin orașele sus citate.

Când vom avea tovarăși conștienți prin aceste locuri organizațiile românești socialiste se vor întări, și vom avea mângâierea că ne-am făcut datoria de adevărați socialiști.

Când vom lucra astfel, gazeta își va avea destui sprijinitori și nu ne va mai fi teamă nici unuia, că în loc să progresăm ne dăm pradă nepăsării.

Arad.

I. B.

CRONICA.

— **Insigna roșie**, a infuriat pe un funcționar al statului, așa dar pe un om... nu dobitoc cu patru labe.

Tovarășii din Livăzeni au avut buclucul cu nenorocitul ăsta, care în calitate de cassar al gărei n'a voit să le libereze bilete de drum, pentru că purtau insignii roșii — n'a voit! — și gata socoteala.

Tovarășii noștri, cari voiau să meargă în corpore la Petroșeni, ca să manifesteze de întâi Maiu alături de tovarășii de acolo s'au suit în mare parte și fără bilete de tren. Aici să fi văzut pe cassierul gării urlând și imbrâncind, ca apucat de alte alea... Dar peste puțin are să dea socoteală în fața direcțiunii căilor ferate din Arad.

Acolo să-l vedem să răcească!

— **11.000 de muncitori din Berlin concediați.** Participarea proletariatului berlinez la sărbarea de 1 Maiu, a primit drept răspuns din partea asociației patronilor, concedierea a 11.000 de lucrători. Au rămas deci fără lucru în capitala Germaniei 7375 tâmplari, 1636 metalurgiști, 175 stoleri, 500 zidari, 95 lucrători dela transport, 192 pietrari, iar restul croitori și și cismari. Capitaliștii germani vor să bage frică cu chipul acesta în muncitori și 'n fiecare an, după 1 Maiu concediază lucrători, dar numai pentru câteva zile. Mai mult curaj nu se poate pretinde dela asemenea burghezi feuduali.

— **Scumpirea biletelor de tren.** Revenim la chestiunea aceasta despre care ne-am ocupat în articolul prim din numărul trecut, cu următoarele amănunte: Dela 1 Iulie st. n., prețurile biletelor de tren nu se vor mai socoti după așa numitele zone ca până acum, ci după kilometri. Pentru o cale de un kilometru se va plăti pe tren de persoane, clasa II cu 30 de fileri, clasa III cu 20 fileri. Pentru un drum cu trenul de 6 kilometri clasa III-a se va plăti 24 fileri. Pentru 11 kilometri clasa III-a 36 fileri. Pentru 31 kilometri 1 cor. 30 fileri. Pentru 51 kilometri 2 coroane. Pentru 91 kilometri 3 cor. 40 fil. Pentru 351 kilometri clasa III-a 10 cor. 60 fileri.

— **Boerii se ceartă — iar poporul rabdă.** În adunarea generală a consiliului județan (congregația) a Timișorii, episcopul greco-oriental Ioan Pepa, protestează în contra închiderii școlii comunale din comuna Șoșd, școală, pe care solgăbirăul a închis-o sub cuvânt, că amenință să se dărâme pe copii. Pepa susține că solgăbirăul a vătămat legea prin ordinul acesta, și cere tragerea lui la răspundere, Firește membrii ne-români ai consiliului au respins propunerea, iar prefectul (șspanul) a pedepsit pe episcopul Ioan Pepa pentru insultare, la 200 coroane amendă.

Și iată așa, boerii români și unguri se ceartă între ei, se hărâie unul pe altul, în loc să se îngrijească, ca poporul să aibă școli. și ele să fie în așa stare, ca să nu dea de bănuț, că sunt gata să se surpă. Congregația ar putea să facă multe lucruri bune și folositoare, dacă acolo ar șede a-leși ai poporului și nu exploataorii și apășătorii lui.

— **Demonstrații pentru drepturile femeilor.** În toate orașele mari austriace și germane, social-democrația a ținut congrese femeiești. În Viena un astfel de congres s'a ținut în uriașa sală Sofia, la care au luat parte peste 10.000 persoane, și a fost o măreață demonstrație pentru drepturile femeilor. Raportoara, cunoscuta socialistă Adelaida Pop a spus între altele: „Când vorbim de dreptul de vot al femeilor, nu vorbim în prima linie despre dreptul nostru politic, ci despre lupta ce o ducem din motive economice, materiale, pentru durata zilei de lucru de opt ore, pentru condițiuni de muncă omenești. Numai câtă vreme femeile vor fi neștiutoare și neluminate, vor fi totdeauna gata să lucreze 16 ore pe zi, să muncească pentru o plată, care nu-i îndestulătoare nici pentru hrănirea copiilor. Cerințele și trebuințele femeilor nu sunt ținute seamă fiindcă n'au drepturi. Au mai vorbit la congresul femeiesc din Viena și deputații Reumann, Seitz, Polzer și Domes — apoi a avut loc o mare demonstrație de stradă.

„Adevărul“

este singura foaie românească, care apără interesele muncitorimeii. Fie-care muncitor român are datoria morală a o abonați și răspândi pretutindeni.

Comitetul.

Căminul muncitorilor din Arad.

La 1 Maiu s'a pus la Arad piatra fundamentală pentru „Casa muncitorilor“, 1 Maiu era deci o îndoită sărbătoare pentru proletariatul arădan. Iată ce ne scrie în această privință und tovarăș din Arad:

În orașul nostru, această zi de mare însemnătate pentru întreaga muncitorime, s'a sărbătorit și de astă-dată, cu cea mai mare însuflețire, de-ți era mai mare dragul să privești.

La orele 2 după am. ne-am adunat în piața Libertății (Szabadság-tér), de unde am plecat la locul destinat pentru zidirea casei muncitorilor, în frunte cu muzica. Aici a avut loc solemnitatea punerii pietrei fundamentale a casei muncitorilor. A vorbit tov. secretar Feidler și tov. Buday, care au spus, că această casă va fi căminul muncitorilor și deschisă în tot momentul pentru fie-care muncitor.

După aceasta s'a pus piatra fundamentală și s'a predat zidirea în lucrarea tovarășului Sziklay. Despre importanța Casei muncitorilor a mai vorbit tovarășul adv. Vadász.

De aici în convoi demonstrativ și în strigătele de „să trăiască Votul universal,“ am pornit în păduricea orașului. Aici s'a ținut adunarea.

Adunarea a deschis-o tovarășul Mezei, salutând pe cei prezenți și recomandă de președinte pe tovarășul secretar Feidler, iar de notar pe tov. Bodnar. Tov. Klárik din Budapesta, a vorbit în limba maghiară. În limba română a vorbit tov. Sava Ș. Demian, care arătând însemnătatea zilei de 1 Maiu, a îndemnat pe muncitori a intra cu toții în organizație și a-și face datoria lor de muncitori conștienți. Mai spune între altele, că dela 1 Maiu, foaia partidului social-democrat român „Adevărul“, apare săptămânal și este cea mai bună foaie pentru muncitorii români. Să se aboneze deci fie-care la 'ea, căci numai prin cetit putem să ajungem idealul și ținta noastră de mult dorită.

La sfârșit s'a făcut câțiva abonați pentru „Adevărul“ și „Népszava“.

La lucru, căci vom înainta!

Teodor Moga.

Activitatea noastră.

Secțiunea română a partidului social-democrat din Sibiu, a ținut Duminecă în 28 Aprilie ședința obicinuită literară în sala dlui Simtion. Ședința a fost deschisă de tov. Crețu, la orele 8 și jum. seara dând cuvântul tov. I. Borteș din Arad, care a ținut o conferință interesantă vorbind despre „Lupta de clasă“. Au declamat apoi tov. Gh. Chelemenciu, poezia „Supremă Crimă“ de Neculuță, asemenea au declamat tovarășa Mărioara Simtion și N. Petrașcu. Tovarășul I. Borteș ne-a declamat cu mult simț, poezia revoluționară „Roata dela Bălgrad“, corul secțiunii a intonat „Pe steagul roșu“ iar tov. Vasile Comșia și I. Borteș s'au produs cu două cântări populare. Sibianul.

Darea de seamă a secțiunii române a partidului social democrat din Arad. În luna trecută secțiunea și-a ținut darea de seamă, după un timp de existență de aproape un an dela înființarea ei. La această ședință a fost ales de președinte tov. Leon Muntean, iar de notar tov. Teodor Moga. Tov. președinte arată activitatea comitetului, dezvoltată până aci.

Se trece apoi la darea de samă a comitetului și a bibliotecarului.

Darea de seamă a comitetului o referează tov. secretar Spiridon Calu, care arată munca depusă de comitetul secțiunii, pentru activitatea ei la un grad mai înalt. De când există secțiunea română în Arad, comitetul, cu sprijinul tovarășilor din loc și a celor din provincie a aranjat 12 serate literare, 10 ședințe ordinare și 6 extraordinare, în care s'a desbătut chestiuni referitoare la bunul mers al secțiunii.

Urmează darea de seamă a cassarului, referată de tov. Ilie Bencean, care arată prin ce criză a trecut secțiunea până în prezent. Venite: 1. Dela vechiul cassar 12 cor., 2. Din venitul mărcilor de partid 9'66 cor., 3. Fondul de agitație 5'90 cor., 3. Dela partid s'a primit 30 cor. 5. Dela petrecerea secțiunii 597'69 cor. Suma totală 655'16 cor.

Spese: 1. Pentru afișe, stampilă, pentru delegați la congres, cheltuelile petrecerei 467'31, Haine pentru învățăcei săraci 100 cor. Suma totală 567'31 cor. Deci mai rămâne în cassa suma de 87 cor. 85 fileri, care sumă rămâne vechiului cassar spre păstrare.

La sfârșit urmează darea de seamă a bibliotecarului, care o referează tovarășul N. Mihaelescu, spunând, că biblioteca se află în bună ordine, numai să fie folosită mai mult de tovarăși. După aceste, tov. președinte propune să se aleagă doi controlori, pentru revidarea dărei de samă. Se aleg doi controlori, cari revidiază socotelile și le găsesse în ordine toate.

Mai urmează o discuție asupra unui nou comitet, pentru a-și putea începe activitatea în cel mai apropiat timp. Unii tovarăși văzând lipsa unui nou comitet, spun, că de prezent nu se poate alege, să se amâne pe altădată. Cu aceste tov. președinte declară ședința de închisă.

Arad, la 12 Maiu n. 1912.

Leon Muntean, președ. T. Moga, notar.

Poșta redacției.

Tov. Borteș, Orlat. Cele trimise în Nrul viitpr.

Moise Barcian, Detroit Michigan. Numărul ce ni-lai cerut din foaia noastră țil trimitem. Abonamentul stă în fruntea paginei. Ce privește articolul-annuncio ce ni-lai trimis, regretăm nu-l putem da în foaie, căci într'o foaie socialistă nu se obicinuesște a se publica mijlociri de căsătorii. Pentru bani, vi-se publică așa ceva în foile burgheze naționaliste românești, ca „Românul“ din Arad.

Redactor-responsabil: Joan Flueraș

Tipografia Világosság, societate anonyma, Budapest, VIII., Conti-utca 4.